

<https://vberz-osvita.gov.ua/zaprovadzhuemo-koncepciju-nova-ukrainska-shkola-11-48-46-28-12-2017/> (дата звернення: 13.10.2018).

3. Ляшенко О. І. Пріоритети розвитку української школи в умовах реформування освіти. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогічна. Кам'янець-Подільський, 2016. Вип. 22. С. 39–42.

4. Нова Українська школа / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/NEW-SCHOOL.pdf> (дата звернення: 5.08.2019).

5. Закон України «Про освіту» №3491-д від 04.04.2016.

Коваль Вікторія,

кандидатка біологічних наук,
доцентка,

Національний університет
«Чернігівський колегіум»

імені Т. Г. Шевченка

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Трансформація сучасної освіти – вимога часу. Одним з ефективних шляхів оновлення змісту і методів навчання в школі є інтеграція. Засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, навчальних предметів та предметних циклів, визначених у Новій українській школі, є наскрізні лінії. Серед них «Екологічна безпека і сталий розвиток». Ця наскрізна лінія формує в учнів соціальну активність, відповідальність й екологічну свідомість, спрямовуючи їх на збереження і захист довкілля, усвідомлення сталого розвитку, готовність брати участь у вирішенні питань навколишнього середовища та розвитку суспільства.

Відомо, що в практиці світових освітніх систем існує два підходи до реалізації екологічної освіти: 1) екологізація навчальних предметів, відповідно до специфіки їхнього змісту; 2) введення в навчальний план спеціального предмета екологічного змісту. Як свідчить шкільна практика, вищезазначені два підходи до екологічної освіти повинні існувати (спрацьовувати) одночасно [1]. У початковій школі введення окремого предмета екологічного змісту недоречно, тому що це пов'язано з віковими особливостями розвитку дітей і обмеженістю загальних (біологічних) знань, на яких формуються екологічні. Тому виховання екологічно мотивованого учня початкової школи відбувається через екологізацію навчальних предметів.

Метою статті є проаналізувати програми та підручники початкової школи щодо сучасних підходів екологічного виховання учнів в НУШ.

Аналіз типових освітніх програм Нової української школи під керівництвом Савченко О. та Шияна Р. показав:

1. У меті природничої галузі зазначено, що в учня повинно відбуватись «формування наукового мислення та культури дослідження; розвиток системних уявлень про цілісність та розмаїття природи, утвердження принципів сталого розвитку, ефективної, безпечної і природоохоронної поведінки в довкіллі» [2, с.143].

2. Серед завдань природничої галузі щодо екологічного виховання учнів визначено:

- встановлення зв'язків і залежностей в природі й суспільстві; між станом довкілля і діяльністю людини [3];

- ціннісного ставлення до природи та її пізнання [3];

- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості [2, с. 212].

3. Для реалізації наскрізної лінії «Екологічна безпека і сталий розвиток» в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» у початковій школі створені змістові лінії: «Природа» [3], «Людина і природа» [2; 3]. У них розкриваються:

- різноманітність природи; методи дослідження природи; нежива і жива природа; зв'язки у природі; природа Землі; природа України [3];

- взаємозв'язки людини і природи; використання людиною природничих знань, матеріалів, виробів і технологій; відповідальна діяльність людини у природі; правила поведінки в природі; участь дітей в природоохоронній діяльності [3];

- пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля [2, с. 213].

Розгляд типових освітніх програм початкової школи виділив такі спільні напрямки тем екологічного спрямування:

- Значення і охорона природи (грунту, повітря, води).
- Взаємозв'язки у природі, вплив людини на природу.
- Екологічні проблеми планети, забруднення довкілля.
- Охорона рослинного і тваринного світу. Червона книга України.
- Природоохоронна діяльність.

Серед очікуваних результатів школярів початкової школи щодо формування екологічної компетентності зазначається, що учень / учениця: пояснює роль природи в житті людини; характеризує способи збереження й охорони природи на планеті; пропонує способи повторного використання речей, економного використання води, електроенергії, зменшення витрат тепла в оселі; аналізує їх вплив на життя людини і природу; дізнається з різних джерел про професії,

пов'язані з діяльністю людини у природі; обговорює використання людиною енергії води і повітря, переваги і ризики цього; долучається до природоохоронних заходів і ділиться інформацією про них з іншими; дотримується правил безпечної поведінки у природі (у лісі, на воді тощо); оцінює власну поведінку і поведінку інших людей у природі; розуміє цінність природи для життя людей, залежність якості життя людей від стану навколишнього середовища; бережливо ставиться до природи і бере посильну участь у природоохоронній діяльності [2; 3].

У типовій освітній програмі (за ред. Шияна Р.) для 3-4 класу визначено практичний блок екологічного спрямування:

- Моделювання безпечної поведінки у навколишньому середовищі (в ігрових і навчальних ситуаціях).
- Дослідження способів заощадження води (вдома, у школі).
- Дослідження способів заощадження електроенергії (вдома, у школі).
- Дослідження повсякденних звичок, що допоможуть зменшити кількість побутового сміття (відходів).
- Розроблення плану природоохоронного заходу.

У підручниках і зошитах для 1-2 класу знаходяться завдання, спрямовані на розвиток екологічної компетенції молодших школярів. Так, у підручнику за авторством Волощенко О. дітям пропонується завдання: *«Кожен гарний господар дбає про чистоту своєї домівки, але часто люди засмічують територію громадських місць. Розглянь діаграму і розкажи, скільки років необхідно природі, щоб переробити непотріб, залишений людиною. Що ти можеш зробити для природи вже сьогодні? Розкажи»*. Школярам пропонується розглянути таблицю розкладання речовин (сміття) та її проаналізувати [5]. Завдання дослідницького характеру можна спостерігати в підручнику Грущинської І. Наприклад,

«Піклуйся про птахів узимку. Зроби годівничку й підгодовуй їх упродовж зими. Досліди, яка їжа їм подобається найбільше» [4].

Таким чином, узагальнюючи інформацію щодо типових освітніх програм початкової школи і підручників, можна зробити висновок, що для екологічного виховання молодших школярів у Новій українській школі активно впроваджується компетентнісний і діяльнісний підходи.

Список використаних джерел

1. Гашенко І.О., Савіч І.О. Формування екологічної культури учнів в інтегральному освітньому просторі. *Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*. 2012. №2 (8). – URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp8/Gashenko.pdf (дата звернення: 28.07.2019).

2. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 класи.- Київ. ТД «Освіта-Центр+», 2018.-240с.

3. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти цикл (3-4 класи) під керівництвом Шиян Р.Б. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

4. Грущинська І. В., Хитра З. М., Дробязко І. І. «Я досліджую світ» підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) (Частина 1) – URL: <https://lib.imzo.gov.ua/handle/123456789/1400>